

parlars gallego-leonesos, en bona part segures i ben precises: *hebilla* o *febiella* «hebillia» a Sanàbria (Krüger, VKR VII, 41n), ast. *cibiella* «vara ablandada en agua, para darle flexibilidad, a fin de que sirva como ligadura en varias faenas agrícolas», MzP1. (Rom xxix, 342), «vara retorcida que, entre otros usos, tiene el de atar al pesebre la collera de las vacas» (Rato), «vara retorcida que emplean los labradores en diferentes usos» (Vigón), santand. *cebi(lla)* id. (GaLomas; Múgica, Vergara); gall *cibela* «collar de madera flexible que sujeta el cuello del bucy ---» (MzP1, l. c), «barbilla suelta de correa con que se ata el yugo al pescuezo de los bueyes por medio de dos palitos que tienen unas muescas para graduar, apretando o alargando» (Valladares), i en canvi *fwela* «lazada corrediza» En fi és possible que la forma amb *c-* ja figuri en altres parlars portuguesos i gallecs del Sud, i que ja n'hi hagi un testimoni lleonès de mj. S. XIII;² cf. encara les indicacions de Krüger, VKR VIII, 41; ZRPb XLVI, 463; Lutbl XLVIII, 202

També s'ha parlat molt, a propòsit de *sivella*, d'un fenomen semblant en el nom de la sivella (it. *fibbia*) que apareix en formes múltiples en els dialectes de Sardenya. És *fibbia* en diversos parlars del Campidano, però *thibbia* a la major part, i *tsibbia/tibbia* en els logudoresos; ara bé: l'equació *θ/ɪs/ɪ* és el resultat modern d'una *ts-* antiga en aqueixos parlars, respectivament, i etimològicament correspon a la *ct-* castellana, com Jud observava suggestivament

Jud (Rom XLIII, 453) va posar en dubte el judici de MLWagner (*Hist Lautlehre des Sardischen*, p 211) que aquest mot sard fos un simple manlleu de l'it. *fibbia*, per més que el tractament de B'L com *bbi*, impossible en sard, provi que realment hi ha d'haver tal manlleu, almenys en la forma campidanesa *fibbia*, i va afirmar que calia posar-les en relació amb les formes del tipus hispano-pirinenc *swella/cibiella*, insinuant sens dubte un origen pre-romànic per a tot plegat. Sense adherir-s'hi, Bottiglión (RLR II, 230) i jo (en l'article HEBILLA del DCEC), prenguérem molt seriosament les idees de Jud, entre altres raons perquè ni Jud ni nosaltres sabem si el mot apareixia ja en sard antic

Després Wagner mostrà que totes aquestes formes dialectals, molt variades, no compten més que amb documentació recent (*Dix Etim Sdo* I, 517-8; cf. id en *RDialR* IV, 137), redreçant al mateix temps algun punt malentès que se m'havia escapat (veg allí, 517b5, 21-24). la seva conclusió definitiva és que aquí hi ha manlleu de l'italià, que no hi ha res de pre-romà, i que hi ha altres casos d'alteració de la consonant inicial en els italianismes i manlleus del sard (cita exs d'això en el cas de *zucchevo* 'sucrer', remetent a *Hist Lautl*, § 183) per tant, afirma que, sigui la que vulgui l'explicació de la *si/ct-* hispànica (de la qual es desentén, no sense alguna aprovació del meu treball), no hi ha res en comú entre l'alteració sarda i la hispànica. Els dos primers punts queden establerts definitivament

Els dos últims no tant. Més aviat sospito ara que, tot mancant-hi element pre-romà, tanmateix hi ha ha-

gut algun nexce, en el sentit que també el català *sivella* degué passar manllevat a Sardenya, i que posteriorment, si bé s'ha esvat molt o del tot, per la superposició de l'italià, encara en queden rastres; i que és la influència del catalanisme el que ha estat la gran responsable de tan vastes formes alterades en la consonant sarda inicial. Wagner ens assenyala ara que es diu *thibbia* a Bauni, *fibbia* en localitats campidaneses i *sibbia* en els arcaics dialectes de Perdas de Fogu i Seúí, i suposa que s'expliquin per una derivació post-verbal, idea que difícilment podrà convèncer puix que ell mateix estableix que l'única forma verbal és *affibbiar/atti-*, amb *a-* inicial, i enlloc sense aquesta.

Sembla clar que les formes amb la colpadora accentuació en *-ia* ens obliguen a desentendre'ns aquí de l'italià i a mirar-les com a catalanismes. En català *swella* apareix en certs llocs convertit en *swilla*: segons *AlcM* a Tortosa i a Gandia; *encivillar*, *Spill*; *ribag. acebillar* (infra) És evident que això és degut a la influència del sinònim *clavilla* CLAVICULA, i com que aquest es pronuncia normalment *clavija* > *clavia* en una gran part del domini català, no és menys evident que les dites formes sardes són manlleus d'aquest catal. *sevia*; doncs, segurament en *thibbia/tsibbia/tibbia*, el tipus predominant a tota la illa, haurem de veure el resultat de l'encreuament de l'italianisme *fibbia* (tan minoritari, com reconeix el mateix Wagner) amb el vell catalanisme, avui en retrocés.

No creguéssim que el significat especial del leon. *cibiella*, tal com el detalla MzP1., sigui gaire difícil de conciliar³ amb el del catal. *swella* i del mot llatí i romànic cal fixar-se especialment que és sobretot un collar per subjectar el coll dels animals, com es veu per Rato etc., i que funciona a manera de clavilla, com ho ensenya Valladares, ara bé aquest sentit és el que tenia ja *fibula* en Cató; és veritat que aquest significat recorda el del mot, potser pre-romà, que ha donat el gascó *sebiu* i mall. *XIBIU*, nom de diverses classes de varetes flexibles, i es pot admetre que en aquests casos ajudés al canvi la influència d'un tal mot pre-romà com ja suggeria Baist (*KJRPh* VI, 386-7)

S'indicà que el canvi pogués ser degut a un encreuament amb el ll SUBŪLA 'alena' o amb el derivat que, en forma dimin, SUBELLA, ha donat el port. *sovela* id, no estrany al cast. (dial. *subilla*; *sobiella* «aguja», *Lt de Alex O*, 2009d), i del qual deu venir també el lomb. *suello* 'espècie de petit traverser o tasconet de fusta o de metall': «che s'inscrive nel foro praticato nelle testate della sala ['fusell'] od asse del carro, affinché queste non escano del mozzo» (*Mem. d. Accad. Lincea*, 1878, 685 i fig.); doncs, precisament 'clavilla, clàvia'.

No hi manca, doncs, base semàntica: Parodi (Rom. XVII, 58) sembla pensar a pendre-ho com a ètímon propi de *swella*: rebutjat això per MzP1, Jud, Krüger, Baist (notes cit.) i altres, feia més impressió si es prenia com un mer agent de l'alteració de *fwella* en *swella*. Estudiant la vastitud de l'alteració romànica jo m'inclinava, però, a descartar-ho tenint en compte la manca de correspondència entre l'àrea romànica